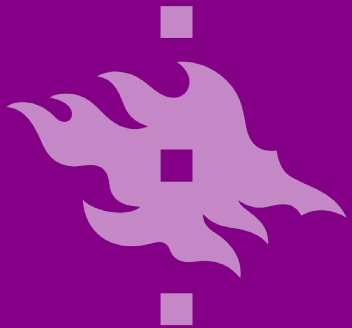

5. Työkalut liikuntapaikkojen arviointiin

Tapani Laakso, LitM

Projektipäällikkö, Jyväskylän yliopisto

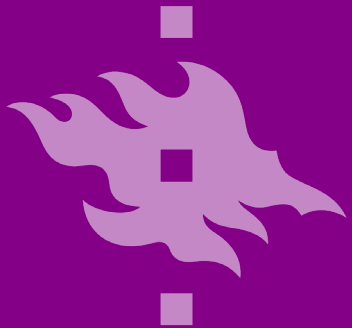

Kehittämisen lähtökohdat

- Keväällä 2021 ja keväällä/syksyllä 2022 kehittämistyöpajat, jossa kuvattiin tietotarpeet työkalukehityksen taustalle
 - Helsingin ja Jyväskylän kaupungit
 - YLLI-tutkimushanke
 - LIPAS-projektitiimi
- Työkalut kehitetty vastaamaan liikuntapalveluissa havaittuja tietotarpeita ja tukemaan päätöksentekoa

Maantieteellisen saavutettavuuden arviointi

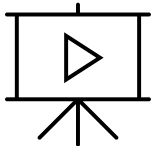
Työkalu liikuntapaikkojen arviointiin

Työkalu liikuntapaikkojen maantieteellisen saavutettavuuden arviointiin

- YLLI-hankkeessa kehitetty menetelmä liikuntaympäristöjen maantieteellisen saavutettavuuden mittaamiseen.
 - Tavoitteena auttaa vastaamaan kysymykseen: "Miten ja millä perusteilla valitaan tarjolla olevista liikuntapaikan rakentamispaikoista paras mahdollinen"?
- Mittaus perustuu valitun kulkutavan (henkilöauto, polkupyörä, kävely) perusteella laskettavaan arvioon tieverkostoa pitkin kuljettavasta lyhimmästä matkasta tai matka-ajasta.
- Työkalu vapaasti käytettävissä LIPAS-järjestelmässä (www.lipas.fi)

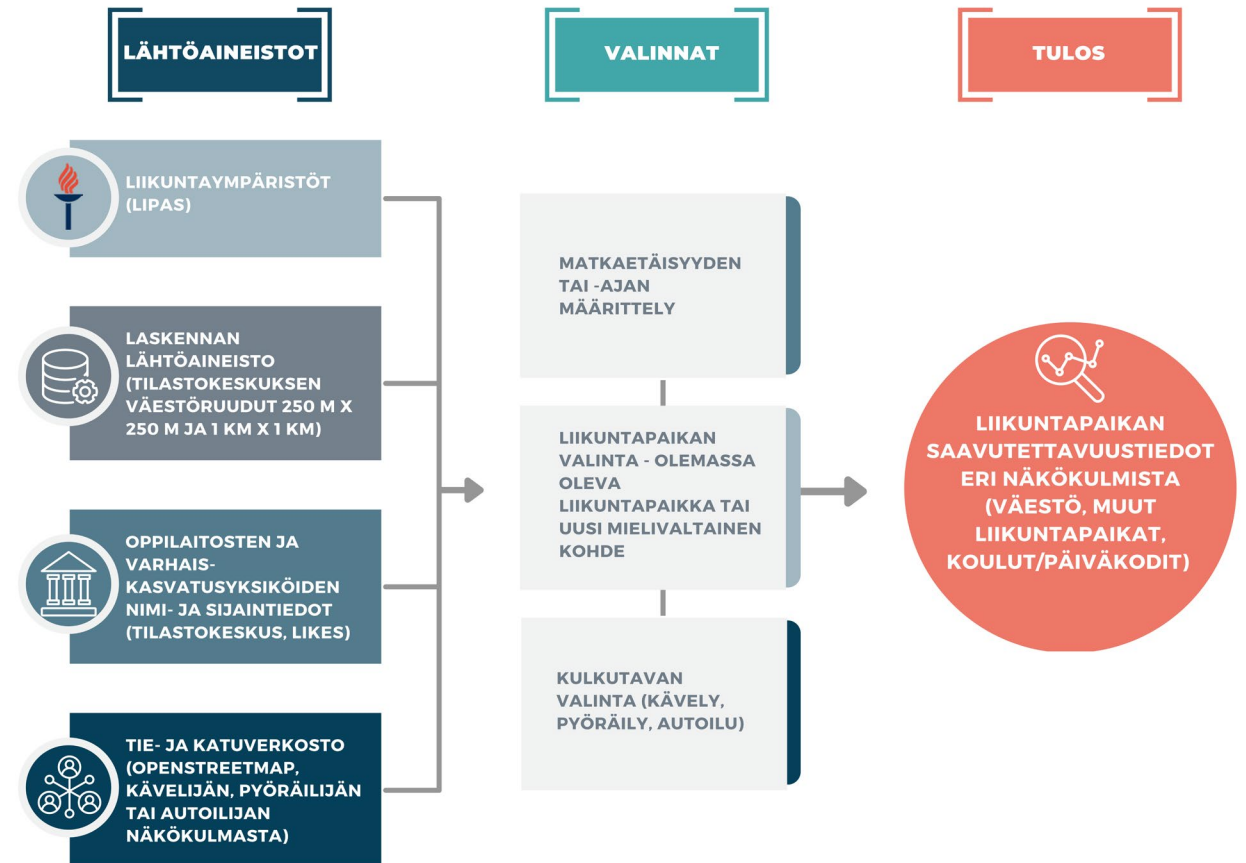
- [Video](#) Lipas-saavutettavuustyökalun käyttöönotosta
- [Video](#) liikuntapaikkojen saavutettavuustiedoista Lipas-palvelussa

Löydät videoiden linkit tämän videon yhteydestä

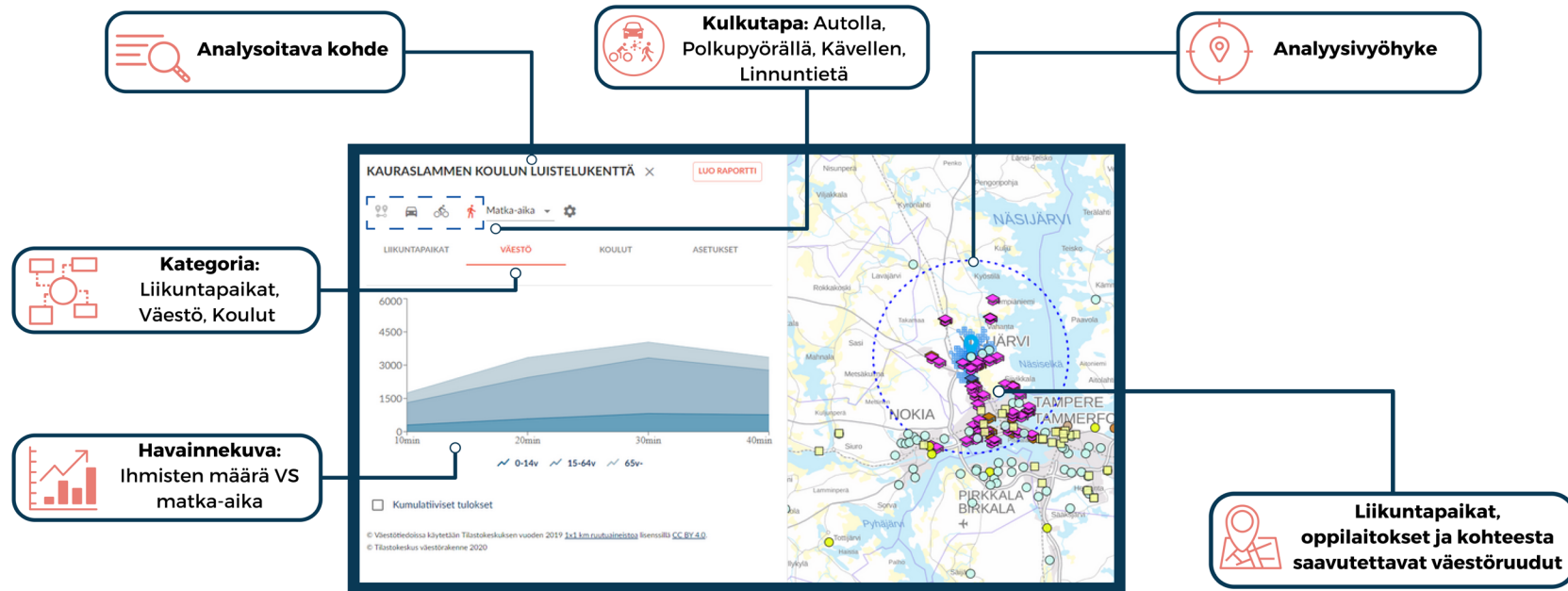
Aineistot arvioinnin taustalla

- Työkalun suorittama laskenta perustuu eri aineistojen yhdistelyyn
 - Olemassa olevien liikuntapaikkojen sijainti- ja tyyppitiedot perustuvat LIPAS-järjestelmän omaan tietosisältöön.
 - Väestöaineistona käytetään Tilastokeskuksen 250 x 250 m ja 1 x 1 km ruutuaineistoja (v. 2022 – päivitetään joka toinen vuosi), joista selviää kussakin ruudussa olevan väestön jakauma kolmessa ikäryhmässä (0-14 v., 15-65 v. ja yli 65 v.).
 - Matka-aikojen ja etäisyyksien laskeminen eri kulkutavoilla perustuu avoimeen OpenStreetMap-aineistoon.
 - Oppilaitosten nimi- ja sijaintitiedot perustuvat Tilastokeskuksen avoimeen aineistoon ja varhaiskasvatusyksiköiden osalta käytetään LIKES:n aineistoa.

Yhdenmukainen tapa arvioida maantieteellistä saavutettavuutta

- Mahdollista tuottaa tietoa olemassa olevien liikuntaympäristöjen ja itse määritettyjen kohteiden maantieteellisestä saavutettavuudesta

- 1 Työkalu kuvaa, montako ihmistä asuu valitun **matka-ajan** tai **-etäisyyden** sisällä liikuntapaikasta
- 2 Työkalu näyttää **liikuntapaikat**, jotka voidaan saavuttaa tietyistä pisteestä valitun matka-ajan tai -etäisyyden sisällä.

Rajoitteet ja huomiot

- Menetelmän keskeinen rajoite liittyy sen ymmärtämiseen, mitä osaa liikuntapaikkojen ja -ympäristöjen saavutettavuudesta menetelmä mittaa.
 - Tarjoaa tietoa vain maantieteellisestä saavutettavuudesta eli kuinka paljon väestöä pystyy saavuttamaan tietyn kohteen eri kulkutavoilla tietyn matka-ajan tai etäisyyden puitteissa. Tai vaihtoehtoisesti kuinka monta liikuntapaikkaa tietystä kohteesta voidaan saavuttaa.
- Työkalu ei huomioi esim. yksilöiden, vuodenaikojen tai alueiden välisiä eroja – tulos on aina arvio, joka perustuu ennalta määrättyihin oletuksiin.

Liikuntapaikkaverkoston monipuolisuus

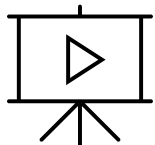
Työkalu liikuntapaikkaverkoston arviointiin

Työkalu liikuntapaikkojen tarjonnan monipuolisuuden arviointiin

- Menetelmä, jolla voidaan paikkatietoperusteisesti tutkia asukkaiden lähellä sijaitsevien liikuntaympäristöjen tarjonnan ja liikuntamahdollisuuksien monipuolisuutta
- Monipuolisuustyökalun tietoa voidaan hyödyntää liikuntaympäristöjen monipuolisuuden tilan ja kehityksen seurannassa
 - Tukea tasapuolisen liikuntapalvelutarjonnan suunnitteluun – työkalun avulla voidaan löytää alueet, joilla liikuntapaikkojen tarjonta on yksipuolista ja asukasmäärään nähden suppeaa.
→ Näillä alueilla liikuntapaikkojen monipuolisuutta ja/tai määrää vahvistamalla voidaan lisätä alueen asukkaiden liikunta-aktiivisuutta.
- Työkalu vapaasti käytettävissä LIPAS-järjestelmässä (www.lipas.fi)

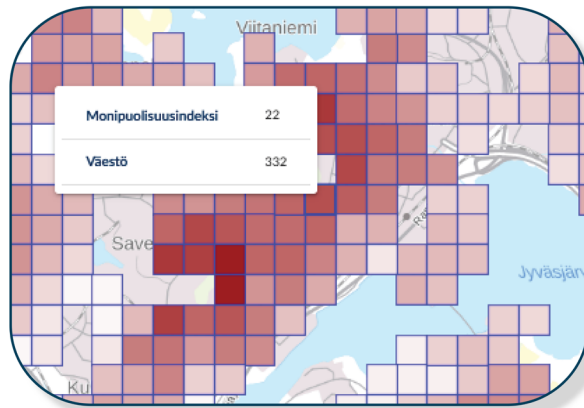
- [Video](#) Lipas-monipuolisuustyökalun käyttöönotosta
- [Video](#) liikuntapaikkojen monipuolisuustiedoista LIPAS-järjestelmässä

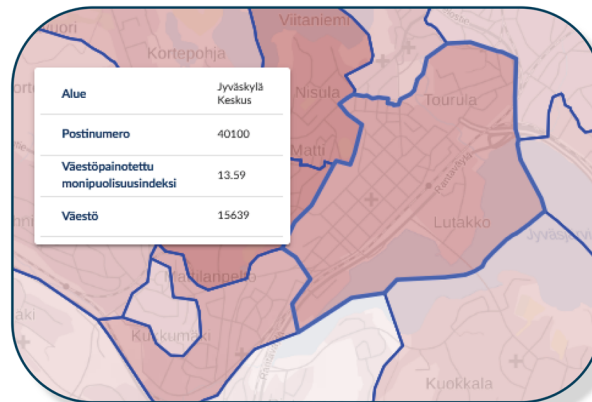
Löydät videoiden linkit tämän videon yhteydestä

Monipuolisuusindeksin hyödyntäminen

- Laskennan tuloksena saadaan liikuntaympäristöjen monipuolisuusindeksi
 - indeksi kuvaa liikuntaympäristötarjonnan alueellista monipuolisuutta eli tarjolla olevien erityyppisten liikuntaympäristöjen määrän tietyllä etäisyydellä väestöruuduista
 - indeksi lasketaan käyttäjän valitseman alueen jokaiselle asutetulle 250 m x 250 m tilastoruudulle. Tämän ruutukohtaisen tuloksen lisäksi lasketaan koko alueelle väestöpainotettu keskiarvo. Nämä aluetason tulokset kuvaavat, kuinka monta erityyppistä liikuntaympäristöä kyseisen alueen asukkailla on keskimäärin kotinsa lähiympäristössä

Ruututasolla 250 m x 250 m
(laskennan perustaso)

Aluetasolla (monipuolisuusindeksin
väestöpainotettu keskiarvo)

Muokattava monipuolisuuslaskenta

- Monipuolisuusindeksin laskenta perustuu käyttäjän tekemiin valintoihin. Käyttäjä voi määrittää haluamansa:
 - Laskentaetäisyyden (laskennassa huomioidaan ne liikuntapaikat, jotka ovat asetetun kävellen kuljettavan matkan päässä väestöruudun keskipisteestä).
 - Kategoriat ja niihin sisältyvät liikuntapaikkatyypit sekä kunkin kategorian saaman painotukset
 - Oletuksena tarjolla on ryhmittely liikuntamuotojen perusteella, painotus kansanterveyttä edistäviin liikuntapaikkatyyppeihin sekä TEA-viisarissa käytettävä ryhmittely.
 - Lisäksi on mahdollista rajata laskentaa koskemaan lumisena tai lumettomana tai ympärivuotisessa käytössä oleviin liikuntapaikkoihin.
- Huomioi laskennan tavoitteet ja alueelliset erityispiirteet. Esim: Kohdistetaan laskenta...
 - taajamissa asuvien nuorten käyttämiin liikuntaympäristöihin,
 - omassa kunnassa määritettyihin liikunnan lähipalveluihin tai
 - muihin omassa kontekstissa kiinnostaviin liikuntapaikkoihin.
- Työkalu on tarkoitettu strategiseen, pitkän aikavälin suunnitteluun. Työkalulla tuotetaan vertailutietoa, jota voidaan hyödyntää tulevaisuudessa kuvaamaan ja mittamaan palveluverkossa tapahtuneita muutoksia.

Rajoitteet ja huomiot

- Monipuolisuusindeksi ei huomioi liikuntaympäristöjen kuntoa, käyttöastetta tai sitä vastaavako ne asukkaiden tarpeita.
- Kuntien ei ole itsearvoista pyrkiä mahdollisimman korkeaan liikuntaympäristöjen monipuolisuusindeksiin tai alueellisesti tasaisiin indeksin arvoihin, sillä myös liikuntapalvelujen alueellinen keskittäminen voi olla hyödyllistä väestön liikuntaaktiivisuuden kannalta.
- Indeksien vertailtavuus kuntien välillä vaihtelee
 - Kuntien erot LIPAS-järjestelmään lisättävän liikuntapaikkatiedon käytänteissä, kattavuudessa ja laadussa
 - Monipuolisuusindeksi riippuu käyttäjän tekemistä valinnoista sekä liikuntaympäristöjen luokitteluperusteista ja painokertoimista. Vertailuissa tulisikin varmistua siitä, että käytetään samoja parametreja ja luokitteluperusteita, joita on tarpeen tullen muokattu kunnan merkitsemiskäytänteiden mukaan.